Konstitutionsutskottets betänkande 1984/85:34

om ändring i regeringsformen m. m. (prop. 1984/85:83 bil. 2 och prop. 1984/85:100 bil. 2 i vissa delar samt prop. 1984/85:100 bil. 15 i viss del)

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet ett förslag i proposition 1984/85:83 om att riksdagens lönedelegation skall avskaffas och dess uppgifter övertas av finansutskottet samt förslag i budgetpropositionen proposition 1984/85:100 bilaga 2 Gemensamma frågor om bemyndigande för regeringen att godkänna kollektivavtal på det statligt reglerade området. Förslagen i propositionen medför ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen. Finansutskottet har i ett yttrande i ärendet ställt sig positivt till den föreslagna ändringen om att överta vissa av lönedelegationens uppgifter.

Utskottet tillstyrker för sin del att riksdagen som vilande antar förslagen till ändring i regeringsformen och vissa huvudbestämmelser i riksdagsordningen samt att regeringen får det begärda bemyndigandet. Vissa följdändringar i sekretesslagen och i riksdagsordningens tilläggsbestämmelser bör kunna fattas hösten 1985 efter det att riksdagen beslutat om de vilande grundlagsändringarna. Detsamma gäller i fråga om beslut om motsvarande bemyndigande för riksdagens förvaltningsstyrelse att godkänna avtal om anställningsvillkor för tjänstemän inom riksdagens och dess myndigheters förhandlingsområde.

Vidare tar utskottet upp följande avsnitt i budgetpropositionen, nämligen vad som anförs i bilaga 2 Gemensamma frågor om samhällsinformation och myndigheternas externa tidskrifter samt vad som anförs i det inledande avsnittet i civildepartementets huvudtitel (bilaga 15).

1. Avskaffande av riksdagens lönedelegation, m. m.

Propositionerna

I proposition 1984/85:83 föreslås

dels – såvitt nu är i fråga – att riksdagen beslutar om ändring i 9 kap. 11 § regeringsformen som innebär att riksdagens lönedelegation avskaffas och att dess uppgifter förs över till finansutskottet,

dels att riksdagen

1. i den ordning som anges i 8 kap. 16 § regeringsformen antar förslag till lag om ändring i riksdagsordningen,

2. antar förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

Lagförslagen bifogas betänkandet som *bilaga 1*.

I proposition 1984/85:100 bilaga 2 Gemensamma frågor (civildepartementet) yrkas att riksdagen bemyndigar regeringen att utan att höra riksdagens lönedelegation godkänna dels avtal om de anställningsvillkor som skall gälla för statens arbetstagare, dels de avtal i övrigt som nu tillhör riksdagens prövning, allt under förutsättning att avtalen inte gäller generell reglering av ifrågavarande tjänstemäns anställningsvillkor i samband med de allmänna avtalsrörelserna eller annars är av mer avsevärd, självständig statsfinansiell betydelse.

Finansutskottet (FiU 1984/85:3 y) har yttrat sig i ärendet, *bilaga 2*.

Utskottet

Riksdagens lönedelegation, som inrättades år 1965, har två uppgifter. Den skall överlägga med ett av statsråden, som regeringen bestämmer, i förhandlingsfrågor som rör anställningsvillkor för statens arbetstagare. I frågor om arbetstagare hos riksdagen eller dess myndigheter överlägger delegationen med den som riksdagen bestämmer. Vidare får delegationen på riksdagens vägnar godkänna avtal i sådana frågor och även förslag till reglering av avtalsbara frågor som har undantagits från avtal. Lönedelegationen avger varje år till riksdagen en redogörelse för sin verksamhet.

Syftet med att inrätta riksdagens lönedelegation var att möjliggöra ett reellt riksdagsinflytande på löneuppgörelserna inom den statliga sektorn. I statsmakternas beslut (prop. 1964:140, KU 1964:19 och 1965:1, rskr. 1965:64) förutsattes att de förhandskontakter varigenom delegationen skulle utöva sin rådgivande funktion främst skulle koncentreras till de statsfinansiella och lönepolitiska huvudlinjerna i en avtalsrörelse.

Lönedelegationens verksamhet presenteras och diskuteras i utredningen Riksdagen och statstjänstemännens anställningsvillkor (Ds C 1983:2). Enligt utredningen har lönedelegationen inte fungerat enligt intentionerna vid dess tillkomst. Utredaren framhåller följande.

De statsfinansiella och lönepolitiska huvudlinjerna i avtalsrörelsen har endast delvis uppmärksammats. Lönedelegationens uttalanden med direktiv för löneförhandlingar har praktiskt taget enbart gällt lönepolitiska frågor medan de statsfinansiella har lämnats därhän. De har i regel varit mycket allmänt hållna. När förlikningsmän kopplats in under avtalsrörelserna och särskilt när stridsåtgärder har tillgripits har lönedelegationen ställts eller ställt sig vid sidan av skeendet och inte gjort några ställningstaganden förrän en uppgörelse träffats. Förhandlingsresultaten har – under hela perioden – godtagits omgående med endast ett fåtal kritiska markeringar från oppositionshåll.

Det system inom vilket lönedelegationen verkar har under årens lopp förändrats i olika avseenden. Det har utvidgats bl. a. genom att fler frågor genom lagstiftning gjorts avtalsbara. Det har inskränkts genom att regeringen har fått ökad beslutanderätt. I betänkandet redovisas att endast ett mindre antal av de närmare 1 000 avtal som underställts lönedelegationen har förberetts genom överläggningar mellan lönedelegationen och det för personalfrågor ansvariga statsrådet. Sådant samråd förekommer, sägs det, i praktiken bara i samband med de allmänna avtalsrörelserna, dvs. med ett à tre års mellanrum. De flesta sammanträden har ägnats åt en rutinmässig behandling av avtal med mindre räckvidd. Utredaren har på ett förberedande stadium framfört tanken att lönedelegationen helt skulle avskaffas och regeringen ges befogenhet att godkänna de avtal som nu måste underställas delegationen. Denna lösning har emellertid avvisats av flertalet partigrupper. Utredaren har därför efter samråd med företrädare för de olika partigrupperna föreslagit vissa begränsade förändringar.

Förslagen innebär att lönedelegationen skall avskaffas och att dess uppgifter i framtiden skall överföras på riksdagens finansutskott samt att regeringen skall bemyndigas att i betydande utsträckning utan riksdagens ställningstagande få godkänna kollektivavtal på det statligt reglerade området.

I proposition 1984/85:83 föreläggs riksdagen därför förslag om ändring dels i 9 kap. 11 § regeringsformen (RF), dels i 4 kap. 5 § och 8 kap. 4 och 5 §§ riksdagsordningen (RO) jämte tilläggsbestämmelser. Vidare föreslås en ändring i 6 kap. 5 § och 11 kap. 2 § sekretesslagen.

Finansutskottet som yttrat sig i ärendet motsätter sig inte att riksdagens lönedelegation avskaffas och att vissa av dess uppgifter läggs på finansutskottet. Finansutskottet anger dock som en förutsättning för att det skall kunna ta över dessa uppgifter att regeringen samtidigt i den utsträckning den föreslagit bemyndigas att utan riksdagens ställningstagande få godkänna kollektivavtal på det statligt reglerade området. För finansutskottet skulle i så fall återstå att ta ställning till avtal som gäller generell reglering av statliga tjänstemäns anställningsvillkor i samband med de allmänna avtalsrörelserna eller som annars är av mer avsevärd, självständig statsfinansiell betydelse.

Som skäl för förslaget i budgetpropositionen (prop. 1984/85:100 bil. 2) om *bemyndigande* för regeringen att godkänna kollektivavtal på det statligt reglerade området utan att dessa underställs riksdagen för godkännande anförs att lönedelegationens roll som samrådsorgan inför förhandlingar, som redovisas i utredningen, ej blivit den tänkta. I propositionen erinras om att sådana omständigheter som 1976 års arbetsrättsreform och ändring av det avtalsbara området har haft viss betydelse för delegationens funktion. Godkännande av avtal har i stor utsträckning skett rutinmässigt och utan någon mer ingående prövning. Förslaget om en omfattande delegering till regeringen att godkänna avtal bör, enligt propositionen, ses mot denna

bakgrund. Föredragande statsrådet anför att det inte kan anses främja några intressen att underställa riksdagen avtal för godkännande, om detta endast är en ren formalitet.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker konstitutionsutskottet regeringens förslag i här aktuell del.

Då det gäller förslaget om *avskaffande av lönedelegationen* och att finansutskottet skall överta de kvarvarande uppgifterna anför finansutskottet följande skäl för sitt ställningstagande.

Staten har i egenskap av arbetsgivare ett stort ansvar för lönebildningen och samhällsekonomin. Statens agerande i avtalsförhandlingarna har självfallet stor statsfinansiell betydelse men påverkar också indirekt avtalsområden utanför den statliga sektorn. Därigenom får statens handlande som arbetsgivare stora konsekvenser för samhällsekonomin. Lönekostnads- och prisutvecklingen är avgörande för vårt lands internationella konkurrenskraft och påverkar produktion och sysselsättning.

Övergripande samhällsekonomiska frågor av denna typ behandlar utskottet vid flera tillfällen varje år i anslutning till att utskottet tar ställning till regeringens förslag till allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken. Utskottet ser det därför som naturligt att utskottet också tar upp de statsfinansiella och lönepolitiska huvudlinjerna i samband med en avtalsrörelse.

Ett beslut enligt förslaget innebär att finansutskottet vad beträffar förhandlingsfrågor kommer att fatta beslut på riksdagens vägnar. Med anledning härav vill konstitutionsutskottet erinra om att det redan i ett fall har anförtrotts åt utskott att fatta beslut – i form av lag – på riksdagens vägnar. Enligt 8 kap. 6 § regeringsformen kan finans- och skatteutskotten, när riksmöte inte pågår, i vissa fall fatta beslut – som senare skall underställas riksdagen – om vilken skattesats som skall gälla eller om att en skatt skall börja eller upphöra att utgå.

Enligt en invändning som rests mot förslaget skulle det finnas risk för att finansutskottet kan komma att medverka till en statlig inkomstpolitik som begränsar de avtalsslutande parternas handlingsutrymme. Detta problem berörs i utredningen på följande sätt.

Vad här sagts om finansutskottets presumtiva aktivitet i förhandlingsfrågorna skall inte uppfattas som en direkt rekommendation om ett djupare engagemang från riksdagens sida när det gäller att dra upp riktlinjer för den statliga arbetsgivarpartens agerande. Liksom hittills blir det givetvis i sista hand de olika partigruppernas sak att bestämma i vilken mån de vill utnyttja det instrument som står till buds för parlamentariskt inflytande på förhandlingsområdet.

Hittillsvarande praxis beskrivs i utredningen på följande sätt.

Vad gäller situation då konflikt råder eller hotar förutsätts att riksdagen vid behov skall kunna förutsättningslöst pröva hur samhället kan komma till rätta med situationen. Detta är svårförenligt med en ordning som innebär att ett organ som verkar på riksdagens vägnar tar aktiv del i utformningen av arbetsgivarpartens politik. I praktiken har lönedelegationen dragit konsekvenserna av detta förhållande och avstått från att engagera sig i hur kritiska förhandlingssituationer skulle lösas. Formellt har den emellertid behållit ett ofrånkomligt ansvar för utvecklingen.

Finansutskottet sammanfattar sin syn på arbetsuppgiften i samband med de allmänna avtalsrörelserna på följande sätt.

Av de förutsättningar som utskottet tar för givet följer att antalet ärenden som finansutskottet får att behandla till följd av de nya arbetsuppgifterna sannolikt blir relativt få. Endast vid några tillfällen vart eller vartannat år kommer dessa frågor att tas upp i utskottet. Den viktigaste uppgiften, som utskottet ser det, skulle bestå i att i samband med de allmänna avtalsrörelserna mottaga information från och samråda med statsråd som regeringen utser samt godkänna de centrala uppgörelser som avtalsförhandlingarna utmynnar i. I den mån även andra avtal med mera avsevärd självständig betydelse för de statliga anställningsförmånernas nivå blir aktuella, kan de behöva prövas av utskottet i varje enskilt fall i den utsträckning som omständigheterna kräver. Av detta följer att utskottet regelmässigt på förhand bör orienteras om och reellt tillfrågas inför alla förhandlingar som beräknas utmynna i avtal som skall underställas riksdagen. Den faktiska omfattningen och praktiska utformningen av dessa överläggningar med statsråd som regeringen utser får prövas efter hand. En strävan bör självfallet vara att uppnå smidiga och väl fungerande arbetsformer så att inte förhandlingarna försenas eller försvåras.

Utskottet finner med hänsyn till vad som anförs i propositionen och i övrigt att lönedelegationen bör avskaffas och att vissa av dess uppgifter bör läggas på finansutskottet. Detta förslag torde i sak inte medföra några större förändringar i förhållande till vad som nu gäller. Utskottet godkänner alltså förslagen i proposition 1984/85:83.

Utskottet föreslår att riksdagen som vilande antar förslaget till ändring i RF samt huvudbestämmelserna i RO. Övriga lagändringar bör tas under hösten 1985 efter det att riksdagen slutligt har antagit grundlagsändringen. Hinder bör inte föreligga mot att riksdagen redan då – med verkan efter det att grundlagsändringen trätt i kraft – beslutar om de aktuella ändringarna i följdbestämmelserna i RO och ändringarna i sekretesslagen. I detta sammanhang bör även fråga om ändring av ersättningsstadgan (1971:1197) för riksdagens ledamöter tas upp.

Dessa nya arbetsuppgifter föranleder även vissa ändringar i finansutskottets arbetsregler. Så föreslås i propositionen att en tystnadspliktsbestämmelse motsvarande den som nu gäller för arbetet i lönedelegationen införs i RO för finansutskottets del när det gäller förhandlingsfrågorna. Vidare föreslås att föreskrifterna om förhandlingssekretess i sekretesslagen ändras så att de i

stället för att avse lönedelegationen avser förhandlingsfrågor hos finansutskottet.

Finansutskottet har inte något att erinra mot dessa förslag. Tystnadsplikten för ledamöter, suppleanter och tjänstemän i finansutskottet motiveras med att utskottet kan komma att få information, vars röjande skulle kunna försätta staten i en försämrad förhandlingsposition. Dessa förslag kommer konstitutionsutskottet sålunda att behandla i samband med att riksdagen skall ta slutlig ställning till det vilande grundlagsförslaget.

Beträffande finansutskottets arbetssätt i fråga om förhandlingsfrågor utgår konstitutionsutskottet från att finansutskottet kommer att i allt väsentligt följa de arbetsrutiner som generellt gäller för utskottsarbetet. Finansutskottets ställningstaganden i förhandlingsfrågor bör på motsvarande sätt som hittills komma till uttryck i utskottets protokoll.

När det gäller formerna för hur förhandlingsfrågorna skall redovisas för riksdagen anger finansutskottet att det är naturligt att utskottet så snart löneförhandlingarna avslutats tar upp och redovisar förhandlingsfrågorna för riksdagen. Om förhandlingarna har avslutats under våren bör finansutskottet kunna ta upp dessa frågor i anslutning till behandlingen av regeringens reviderade finansplan. Därigenom skulle regeringens och utskottets agerande i förhandlingarna kunna komma att behandlas av riksdagen i den finansdebatt som brukar äga rum i början av juni varje år. Om förhandlingarna inte avslutats till dess bör en redovisning ske så snart som möjligt därefter. Övergripande ekonomisk-politiska frågor brukar behandlas av riksdagen vid flera tillfällen under året. Någon särskild årsredogörelse från finansutskottet till riksdagen torde inte behövas.

Finansutskottet framhåller vidare att de avtal som enligt nuvarande praxis redovisas för riksdagen under Gemensamma frågor i budgetpropositionen blir i huvudsak de som enligt den föreslagna ändrade kompetensfördelningen mellan riksdag och regering skall underställas finansutskottet. Enligt finansutskottets mening är det lämpligt att fortsättningsvis alla avtal som hänskjuts för godkännande på riksdagens vägnar blir redovisade på detta sätt. Därigenom kommer också finansutskottets beslut att tas upp av riksdagen i samband med att denna del av budgetpropositionen behandlas.

Från de utgångspunkter som konstitutionsutskottet har att beakta har utskottet ingen invändning mot det av finansutskottet föreslagna tillvägagångssättet.

Lönedelegationen har på samma sätt som gäller för statliga arbetstagare godkänt avtal om anställningsvillkor för tjänstemän inom riksdagen och dess myndigheters förhandlingsområde. Utredaren förordar att godkännande av förhandlingsfrågor på riksdagens område delegeras till riksdagens förvaltningsstyrelse. Förslaget föranleder ändring i lagen (1983:1061) med instruktion för riksdagens förvaltningskontor.

Avtalen på riksdagens område har ingen självständig finanspolitisk eller lönepolitisk betydelse som motiverar att de skall behöva godkännas på

riksdagens vägnar. Förvaltningsstyrelsen skall också årligen avge en redogörelse. Riksdagens ställningstagande till frågan om ett bemyndigande för riksdagens förvaltningsstyrelse att godkänna avtal på riksdagens område bör dock anstå till dess att de aktuella grundlagsändringarna har antagits.

I detta sammanhang bör även tilläggsbestämmelsen 8.5.1 till riksdagsordningen, som enligt propositionens förslag skulle kvarstå med ändrad lydelse, enligt utskottets mening utgå.

Utskottet hemställer

1. beträffande *bemyndigande för regeringen att godkänna vissa avtal*
att riksdagen med bifall till proposition 1984/85:100 bilaga 2 punkt 3 bemyndigar regeringen att utan att höra riksdagens lönedelegation godkänna dels avtal om de anställningsvillkor som skall gälla för statens arbetstagare, dels de avtal i övrigt som nu tillhör riksdagens prövning, allt under förutsättning att avtalen inte gäller generell reglering av ifrågavarande tjänstemäns anställningsvillkor i samband med de allmänna avtalsrörelserna eller annars är av mer avsevärd, självständig statsfinansiell betydelse,
2. beträffande *avskaffande av lönedelegationen*
att riksdagen med bifall till proposition 1984/85:83 bilaga 1 i denna del som vilande antar förslag till lag om ändring i regeringsformen i vad avser 9 kap. 11 § (bil. 3 till betänkandet),
3. beträffande *finansutskottets uppgifter*
att riksdagen med bifall till proposition 1984/85:83 bilaga 2 i här aktuell del som vilande antar förslag till lag om ändring i riksdagsordningen (bil. 4 till betänkandet).

2. Samhällsinformation m. m.

I budgetpropositionen bilaga 2 Gemensamma frågor under punkterna 7 och 8 (s. 7 f.) delges riksdagen vad civilministern anfört om samhällsinformation och myndigheternas externa tidskrifter.

Beträffande samhällsinformation erinras om de förslag som lagts fram i betänkandet (SOU 1984:68) Samordnad samhällsinformation samt om 1983 års demokratiberednings (C 1983:03) utredningsuppdrag.

I fråga om myndigheternas externa tidskrifter redovisas vissa synpunkter som informationsberedningen (B 1982:01) lagt fram i det ovan nämnda betänkandet. Delegationen anser att tidskrifterna skall ses som branschtidskrifter och att det därför inte är möjligt att sätta generella ekonomiska ramar för dem och att kräva att samtliga tidskrifter skall vara självfinansierade.

Civilministern säger sig räkna med att myndigheterna fortsätter översynen av sina övergripande planer och kostnader för information och att de därvid noggrant analyserar sin produktion av tidskrifter och annan tryckt information från kostnads- och effektivitetssynpunkt.

Frågor som rör samhällsinformation har utskottet behandlat under

innevarande riksmöte. Med anledning av förslag om bättre samordning av de statliga myndigheternas, landstingens och kommunernas informationsverksamhet hänvisade utskottet till att ett förslag beträffande samhällsinformation var att vänta under våren 1985 i anslutning till förslag rörande olika demokratifrågor.

Vad som anförs i propositionen under ifrågavarande punkter har inte gett utskottet anledning till något särskilt uttalande.

Utskottet hemställer

att riksdagen beslutar att vad som anförts i proposition 1984/85:100 bilaga 2 punkterna 7 och 8 inte skall föranleda något riksdagens uttalande.

3. Allmän inriktning av arbete på ett samlat program för den offentliga sektorn

I budgetpropositionen bilaga 15 (civildepartementet) redovisar civilministern i en allmän inledning (s. 4–21) ingående det omfattande utvecklingsarbete som under år 1984 har bedrivits inom myndigheter, kommittéer och olika arbetsgrupper. Syftet med utvecklingsarbetet är att få till stånd ett samlat program för den offentliga sektorns omvandling och utveckling. Bland de olika större områden som tas upp märks demokratifrågor, folkrörelsernas och föreningslivets roll, förhållandet medborgare–myndigheter, den offentliga sektorns styrning och organisation samt forskning om den offentliga sektorn. Under olika avsnitt redovisas arbetet inom vissa viktiga utredningar som 1983 års demokratiberedning (C 1983:03), stat–kommunberedningen (C 1983:02), verksledningskommittén (C 1983:04), 1982 års kyrkokommitté (Kn 1982:05) samt för pågående arbete inom regeringskansliet.

Flertalet av de frågor som redovisas i propositionen angår ämnen som riksdagen kommer att behandla i andra sammanhang. Utskottet har därför inte anledning att göra något uttalande med anledning av civilministerns redogörelse.

Civilministern har aviserat att han avser att under maj 1985 till riksdagen överlämna en skrivelse om den offentliga sektorns förnyelse som senare skall följas upp genom olika förslag och beslut.

Utskottet hemställer

att riksdagen beslutar att vad som anförts i proposition 1984/85:100 bilaga 15 i här aktuell del inte skall föranleda något riksdagens uttalande.

Stockholm den 25 april 1985

På konstitutionsutskottets vägnar
OLLE SVENSSON

Närvarande: Olle Svensson (s), Yngve Nyquist (s), Bertil Fiskesjö (c), Wivi-Anne Cederqvist (s), Hans Nyhage (m), Kurt Ove Johansson (s), Kerstin Nilsson (s), Gunnar Biörck i Värmdö (m), Sven-Erik Nordin (c), Karin Ahrland (fp), Nils Berndtson (vpk), Ove Eriksson (m), Axel Wennerholm (m) och Björn Ericson (s).

Särskilt yttrande

Nils Berndtson (vpk) anför:

Konstitutionsutskottet förutsätter – med hänvisning till vad finansutskottet anfört – att förslaget att lönedelegationen skall avskaffas och vissa av dess uppgifter övertas av finansutskottet i sak inte kommer att medföra några större förändringar i förhållande till vad som nu gäller. Finansutskottet förutsätts dock agera genom att ta upp statsfinansiella och lönepolitiska huvudlinjer i samband med en avtalsrörelse. I fråga om finansutskottets uppgifter framöver bör de synpunkter som vänsterpartiet kommunisternas representant i finansutskottet anfört noga beaktas. Han pekar på att det finns risk för att finansutskottet kan komma att medverka till en statlig inkomstpolitik som begränsar de avtalsslutande parternas handlingsutrymme.

Bilaga 1

Förslag till
Lag om ändring i regeringsformen

Härigenom föreskrivs i fråga om regeringsformen[1]
att 9 kap. 11 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	9 kap.
	11 §
En inom riksdagen utsedd lönedelegation överlägger i förhandlingsfrågor rörande anställningsvillkor, som skall gälla för statens arbetstagare eller i övrigt tillhör riksdagens prövning, med statsråd som regeringen bestämmer. Beträffande arbetstagare hos riksdagen eller dess myndigheter överlägger *lönedelegationen* dock i stället med den som riksdagen bestämmer. *Lönedelegationen* får på riksdagens vägnar godkänna avtal i sådan fråga eller, om frågan har undantagits från avtal, förslag till reglering av den. Vad nu sagts gäller ej om riksdagen för visst fall har beslutat annat.	*Finansutskottet* överlägger i förhandlingsfrågor rörande anställningsvillkor, som skall gälla för statens arbetstagare eller i övrigt tillhör riksdagens prövning, med statsråd som regeringen bestämmer. Beträffande arbetstagare hos riksdagen eller dess myndigheter överlägger *utskottet* dock i stället med den som riksdagen bestämmer. *Utskottet* får på riksdagens vägnar godkänna avtal i sådan fråga eller, om frågan har undantagits från avtal, förslag till reglering av den. Vad nu sagts gäller ej om riksdagen för visst fall har beslutat annat.
Närmare bestämmelser om lönedelegationens sammansättning meddelas i riksdagsordningen.	

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

[1]) Regeringsformen omtryckt 1982:940.

1 Förslag till
Lag om ändring i riksdagsordningen

Härigenom föreskrivs i fråga om riksdagsordningen[1]

dels att 8 kap. 4 och 5 §§ samt tilläggsbestämmelserna 8.5.2–8.5.5 skall upphöra att gälla,

dels att 4 kap. 5 § och tilläggsbestämmelserna 4.8.1 och 8.5.1 skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i 4 kap. skall införas en ny paragraf, 16 §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
4 kap.	
5 §	
Finansutskottet skall, utöver sina uppgifter enligt 8 kap. 6 § *och* 9 kap. 4 § regeringsformen, bereda ärenden om allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken och för budgetregleringen samt ärenden som rör riksbankens verksamhet.	Finansutskottet skall, utöver sina uppgifter enligt 8 kap. 6 § *samt* 9 kap. 4 *och 11 §§* regeringsformen, bereda ärenden om allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken och för budgetregleringen samt ärenden som rör riksbankens verksamhet.
Skatteutskottet skall, utöver sin uppgift enligt 8 kap. 6 § regeringsformen, bereda ärenden om statliga och kommunala skatter.	
Tilläggsbestämmelse 4.8.1	
Beslut av finans- och skatteutskotten i fråga som avses i 8 kap. 6 § regeringsformen meddelas regeringen genom skrivelse.	Beslut av finans- och skatteutskotten i fråga som avses i 8 kap. 6 § regeringsformen *och av finansutskottet i fråga om godkännande enligt 9 kap. 11 § regeringsformen* meddelas regeringen genom skrivelse.
	16 §
	Vad som har förekommit vid behandling i finansutskottet av frågor enligt 9 kap. 11 § regeringsformen får ledamot, suppleant eller tjänsteman inte utan utskottets tillstånd yppa, förrän avtal har träffats eller förhandling annars har slutförts eller förslag som avses i paragrafen har framlagts för utskottet.
8 kap.	
Tilläggsbestämmelse 8.5.1	
I förhandlingsfrågor rörande anställningsvillkor för arbetstagare hos	I förhandlingfrågor rörande anställningsvillkor för arbetstagare hos

[1] Riksdagsordningen omtryckt 1983:86.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
riksdagen och dess myndigheter överlägger *lönedelegationen* med talmannen eller med annan ledamot av riksdagens förvaltningsstyrelse som styrelsen förordnar.	riksdagen och dess myndigheter överlägger *finansutskottet* med talmannen eller med annan ledamot av riksdagens förvaltningsstyrelse som styrelsen förordnar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

2 Förslag till
Lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 5 § och 11 kap. 2 § sekretesslagen (1980:100)[1] skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
6 kap. 5 §	
Sekretess gäller för uppgift som har tillkommit eller inhämtats för att användas vid facklig förhandling på den offentliga sektorn eller vid förberedelse för sådan förhandling, om det kan antas att det allmännas eller statligt eller kommunalt företags ställning som förhandlingspart försämras om uppgiften röjs. Med facklig förhandling på den offentliga sektorn avses sådan förhandling i fråga angående förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare, vari myndighet, sammanslutning av kommuner eller statligt eller kommunalt företag har att delta.	
I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst fem år. Beträffande handling som har upprättats hos eller inkommit till riksdagens *lönedelegation* gäller sekretessen dock längst till dess förhandlingsöverenskommelse har träffats eller förhållandet annars har reglerats.	I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst fem år. Beträffande handling som har upprättats hos eller inkommit till riksdagens *finansutskott* gäller sekretessen dock längst till dess förhandlingsöverenskommelse har träffats eller förhållandet annars har reglerats.
Vid tillämpningen av denna paragraf ankommer det på myndighet, som har att självständigt handlägga ärende om förhandling i fråga angående förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare, att pröva fråga om utlämnande till enskild av uppgift som hänför sig till ärendet. Beträffande uppgift hos riksdagens *lönedelegation* ankommer det dock på *lönedelegationen eller myndighet, som denna bestämmer*, att pröva	Vid tillämpningen av denna paragraf ankommer det på myndighet, som har att självständigt handlägga ärende om förhandling i fråga angående förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare, att pröva fråga om utlämnande till enskild av uppgift som hänför sig till ärendet. Beträffande uppgift hos riksdagens *finansutskott* ankommer det dock på *utskottet* att pröva frågan. Om förhandlingsärende har uppdragits åt

[1] Lagen omtryckt 1982:1106.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
frågan. Om förhandlingsärende har uppdragits åt sammanslutning av kommuner, ankommer prövningen av frågan inom en viss kommun på den myndighet inom kommunen som handlägger sådant ärende.	sammanslutning av kommuner, ankommer prövningen av frågan inom en viss kommun på den myndighet inom kommunen som handlägger sådant ärende.
11 kap.	
2 §	
Föreskrifterna i 1 kap. 2–4 §§ gäller inte för ledamot av riksdagen såvitt avser uppgift som han har erhållit under utövandet av sitt uppdrag. Föreskrifter om tystnadsplikt för sådan ledamot och för tjänsteman i riksdagen finns i 10 kap. 7 § regeringsformen samt 2 kap. 4 §, 4 kap. 15 *§ och 8 kap. 5 §* riksdagsordningen.	Föreskrifterna i 1 kap. 2–4 §§ gäller inte för ledamot av riksdagen såvitt avser uppgift som han har erhållit under utövandet av sitt uppdrag. Föreskrifter om tystnadsplikt för sådan ledamot och för tjänsteman i riksdagen finns i 10 kap. 7 § regeringsformen samt 2 kap. 4 § *och* 4 kap. 15 *och 16 §§* riksdagsordningen.

För uppgift om vad som har förekommit vid sammanträde med riksdagens kammare gäller sekretess enligt denna lag endast om sammanträdet har hållits inom stängda dörrar. För uppgift som har intagits i kammarens protokoll gäller sekretess enligt denna lag endast i fall som avses i 2 kap. För uppgift i annat riksdagens protokoll eller beslut gäller sekretess enligt denna lag endast i de fall som avses i 2 kap. samt 6 kap. 5 och 6 §§.

Erhåller riksdagen från regeringen uppgift som är sekretessbelagd där, gäller sekretessen också hos riksdagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

Bilaga 2

Finansutskottets yttrande 1984/85:3 y

om avskaffande av riksdagens lönedelegation, m. m. (prop. 1984/85:83 bil. 2 och prop. 1984/85:100 bil. 2)

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet har beslutat bereda finansutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1984/85:83 om ändring i regeringsformen m. m. såvitt avser förslag om att riksdagens lönedelegation avskaffas och att dess uppgifter förs över till finansutskottet (bilaga 2).

Regeringen har senare i proposition 1984/85:100 bilaga 2 Gemensamma frågor under punkt 3 begärt bemyndigande att utan att höra riksdagens lönedelegation godkänna dels avtal om de anställningsvillkor som skall gälla för statens arbetstagare, dels de avtal i övrigt som nu tillhör riksdagens prövning, allt under förutsättning att avtalen inte gäller generell reglering av ifrågavarande tjänstemäns anställningsvillkor i samband med de allmänna avtalsrörelserna eller annars är av mer avsevärd, självständig statsfinansiell betydelse.

Av den utredning, Riksdagen och statstjänstemännens anställningsvillkor (Ds C 1983:2), som ligger till grund för regeringens ställningstagande i denna fråga framgår att lönedelegationen inte fungerat på det sätt som man tänkte sig när den inrättades. De statsfinansiella och lönepolitiska huvudlinjerna har endast delvis blivit uppmärksammade. Enligt utredningen har lönedelegationen vid sina ställningstaganden lämnat den statsfinansiella aspekten åsido. De direktivuttalanden som gjorts har avsett de lönepolitiska frågorna och varit mycket allmänt hållna. Enligt utredningsmannen finns det principiellt sett inga gränser för lönedelegationen att ställa preciserade krav rörande statsfinansiella och lönepolitiska huvudlinjer i förhandlingarna. I realiteten har emellertid delegationen rört sig inom ganska snäva gränser. Under avtalsrörelserna har lönedelegationen ställts eller ställt sig vid sidan av skeendet. Förhandlingsresultatet har godtagits omgående med endast ett fåtal kritiska markeringar från oppositionshåll.

Utredningsmannen har på ett förberedande stadium framfört tanken att lönedelegationen helt skulle avskaffas och regeringen ges befogenhet att godkänna de avtal som nu måste underställas delegationen. Denna lösning har emellertid avvisats av flertalet partigrupper. Utredningsmannen har därför föreslagit vissa begränsade förändringar som regeringen ställt sig bakom. Förslagen innebär att regeringen genom bemyndigande ges ökade befogenheter att godkänna kollektivavtal om anställningsvillkor för statligt

anställda. Delegationen avskaffas och de kvarvarande arbetsuppgifterna övertas av finansutskottet.

Finansutskottet vill med anledning härav anföra följande. Staten har i egenskap av arbetsgivare ett stort ansvar för lönebildningen och samhällsekonomin. Statens agerande i avtalsförhandlingarna har självfallet stor statsfinansiell betydelse men påverkar också indirekt avtalsområden utanför den statliga sektorn. Därigenom får statens handlande som arbetsgivare stora konsekvenser för samhällsekonomin. Lönekostnads- och prisutvecklingen är avgörande för vårt lands internationella konkurrenskraft och påverkar produktion och sysselsättning.

Övergripande samhällsekonomiska frågor av denna typ behandlar utskottet vid flera tillfällen varje år i anslutning till att utskottet tar ställning till regeringens förslag till allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken. Utskottet ser det därför som naturligt att utskottet också tar upp de statsfinansiella och lönepolitiska huvudlinjerna i samband med en avtalsrörelse. Utskottet vill därför inte motsätta sig att lönedelegationen avskaffas och att vissa av dess uppgifter läggs på finansutskottet. Utskottet utgår därvid från att följande förutsättningar gäller.

Utskottet förutsätter att regeringen samtidigt i den utsträckning den föreslagit bemyndigas att utan riksdagens ställningstagande få godkänna kollektivavtal på det statligt reglerade området. För finansutskottet skulle i så fall återstå att ta ställning till avtal som gäller generell reglering av statliga tjänstemäns anställningsvillkor i samband med de allmänna avtalsrörelserna eller som annars är av mer avsevärd, självständig statsfinansiell betydelse.

Vidare förutsätts att utskottets arbete och ställning i övrigt inte påverkas av att dessa nya arbetsuppgifter tillkommer. Finansutskottet kan vad beträffar förhandlingsfrågorna komma att fatta beslut på riksdagens vägnar. Hittills har utskottets ställningstaganden alltid underställts riksdagen för beslut. I den mån särskilda klarlägganden måste göras med anledning härav utgår finansutskottet från att detta sker vid konstitutionsutskottets slutliga behandling av frågan.

Av de förutsättningar som utskottet tar för givna följer att antalet ärenden som finansutskottet får att behandla till följd av de nya arbetsuppgifterna sannolikt blir relativt få. Endast vid några tillfällen vart eller vartannat år kommer dessa frågor att tas upp i utskottet. Den viktigaste uppgiften, som utskottet ser det, skulle bestå i att i samband med de allmänna avtalsrörelserna mottaga information från och samråda med statsråd som regeringen utser samt godkänna de centrala uppgörelser som avtalsförhandlingarna utmynnar i. I den mån även andra avtal med mera avsevärd, självständig betydelse för de statliga anställningsförmånernas nivå blir aktuella, kan de behöva prövas av utskottet i varje enskilt fall i den utsträckning som omständigheterna kräver. Av detta följer att utskottet regelmässigt på förhand bör orienteras om och reellt tillfrågas inför alla förhandlingar som beräknas utmynna i avtal som skall underställas riksdagen. Den faktiska omfattningen och praktiska

utformningen av dessa överläggningar med statsråd som regeringen utser får prövas efter hand. En strävan bör självfallet vara att uppnå smidiga och väl fungerande arbetsformer så att inte förhandlingarna försenas eller försvåras.

I propositionen föreslås att en tystnadspliktsbestämmelse motsvarande den som nu gäller för arbetet i lönedelegationen införs i riksdagsordningen för finansutskottets del när det gäller förhandlingsfrågorna. Vidare föreslås att föreskrifterna om förhandlingssekretess i sekretesslagen ändras så att de i stället för att avse lönedelegationen avser förhandlingsfrågor hos finansutskottet.

Utskottet har inte något att erinra mot dessa förslag. Tystnadsplikten för ledamöter, suppleanter och tjänstemän i finansutskottet motiveras med att utskottet kan komma att få information, vars röjande skulle kunna försätta staten i en försämrad förhandlingsposition. Det bör vid konstitutionsutskottets behandling av frågan klarläggas på vilket sätt utskottets överläggningar, uttalanden och beslut bör utformas och redovisas för att stå i överensstämmelse med gällande regler. När det gäller godkännande av avtal förutsätter utskottet att samma regler gäller som för behandlingen av andra ärenden i utskottet.

Det är naturligt att utskottet så snart löneförhandlingarna avslutats tar upp och redovisar förhandlingsfrågorna för riksdagen. Om förhandlingarna har avslutats under våren bör utskottet kunna ta upp dessa frågor i anslutning till behandlingen av regeringens reviderade finansplan. Därigenom skulle regeringens och utskottets agerande i förhandlingarna kunna komma att behandlas av riksdagen i den finansdebatt som brukar äga rum i början av juni varje år. Om förhandlingarna inte avslutats till dess bör en redovisning ske så snart som möjligt därefter. Övergripande ekonomisk-politiska frågor brukar behandlas av riksdagen vid flera tillfällen under året. Någon särskild årsredogörelse från finansutskottet till riksdagen torde inte behövas.

Skulle finansutskottet överskrida sitt kompetensområde genom att t. ex. godkänna ett avtal som det inte är behörigt att godkänna har, såsom utredningsmannen påpekar, det grundläggande felet på statsmaktsnivå begåtts av regeringen, när den ställt sig positiv till arbetsgivarverkets framställning om godkännande av ifrågavarande avtal eller motsvarande. Med den långtgående delegering av avtalsfrågor till regeringen som förutsätts ske är det mer sannolikt att ifrågasättande av utrymmet för avtalsreglering snarare kan ske beträffande ärenden som inte går vidare till finansutskottet. Det blir en uppgift för konstitutionsutskottet att inom ramen för sin dechargegranskning studera regeringens beslut på detta område.

De avtal som enligt nuvarande praxis redovisas för riksdagen under "Gemensamma frågor" i budgetpropositionen blir i huvudsak de som enligt den föreslagna ändrade kompetensfördelningen mellan riksdag och regering skall underställas finansutskottet. Enligt utskottets mening är det lämpligt att fortsättningsvis alla avtal etc. som hänskjuts för godkännande på riksdagens vägnar blir redovisade på detta sätt. Därigenom kommer också finansutskot-

tets beslut att tas upp av riksdagen i samband med att denna del av budgetpropositionen behandlas.

Regeringen har inte tagit ställning till utredarens förslag beträffande förhandlingsfrågor på riksdagens förvaltningsområde. Finansutskottet förutsätter att konstitutionsutskottet tar upp dessa frågor till prövning på eget initiativ. Tilläggsbestämmelsen 8.5.1 till riksdagsordningen, som enligt propositionens förslag skulle kvarstå med ändrad lydelse, borde i enlighet med utredarens förslag utgå.

Stockholm den 19 mars 1985

På finansutskottets vägnar
PAUL JANSSON

Närvarande: Lars Tobisson (m), Paul Jansson (s), Nils Åsling (c), Per-Axel Nilsson (s), Roland Sundgren (s), Christer Nilsson (s), Filip Fridolfsson (m), Rolf Rämgård (c), Torsten Karlsson (s), Bo Södersten (s), Hugo Hegeland (m), Gerd Engman (s), Margareta Gard (m) och Hans Petersson i Hallstahammar (vpk).

Avvikande mening

Hans Petersson i Hallstahammar (vpk) anför:

I den utredning om statstjänstemännens anställningsvillkor som gjorts sägs att lönedelegationen inte fungerat på det sätt som man tänkt sig genom att den lämnat de statsfinansiella aspekterna åsido. Utredningsmannen säger att lönedelegationen ställts eller ställt sig vid sidan av skeendet. Finansutskottet som nu föreslås ta över en del av lönedelegationens tidigare uppgifter förutsätts agera genom att ta upp de statsfinansiella och lönepolitiska huvudlinjerna i samband med en avtalsrörelse. Vad detta kommer att innebära i sak kommer praxis att utvisa. Jag vill emellertid redan nu peka på faran att finansutskottet kan komma att medverka till en statlig inkomstpolitik som begränsar de avtalsslutande parternas handlingsutrymme.

Bilaga 3

Förslag till lagändring som framlagts av regeringen och tillstyrkts av utskottet.

Förslag till
Lag om ändring i regeringsformen

Härigenom föreskrivs i fråga om regeringsformen[1]
dels att 9 kap. 11 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
9 kap. 11 §	
En inom riksdagen utsedd lönedelegation överlägger i förhandlingsfrågor rörande anställningsvillkor, som skall gälla för statens arbetstagare eller i övrigt tillhör riksdagens prövning, med statsråd som regeringen bestämmer. Beträffande arbetstagare hos riksdagen eller dess myndigheter överlägger *lönedelegationen* dock i stället med den som riksdagen bestämmer. *Lönedelegationen* får på riksdagens vägnar godkänna avtal i sådan fråga eller, om frågan har undantagits från avtal, förslag till reglering av den. Vad nu sagts gäller ej om riksdagen för visst fall har beslutat annat.	*Finansutskottet* överlägger i förhandlingsfrågor rörande anställningsvillkor, som skall gälla för statens arbetstagare eller i övrigt tillhör riksdagens prövning, med statsråd som regeringen bestämmer. Beträffande arbetstagare hos riksdagen eller dess myndigheter överlägger *utskottet* dock i stället med den som riksdagen bestämmer. *Utskottet* får på riksdagens vägnar godkänna avtal i sådan fråga eller, om frågan har undantagits från avtal, förslag till reglering av den. Vad nu sagts gäller ej om riksdagen för visst fall har beslutat annat.
Närmare bestämmelser om lönedelegationens sammansättning meddelas i riksdagsordningen.	

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

1) Regeringsformen omtryckt 1982:940.

Bilaga 4

Förslag till lagändring som framlagts av regeringen och tillstyrkts av utskottet.

1 Förslag till Lag om ändring i riksdagsordningen

Härigenom föreskrivs i fråga om riksdagsordningen[1]

dels att 8 kap. 4 och 5 §§ skall upphöra att gälla,

dels att 4 kap. 5 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i 4 kap. skall införas en ny paragraf, 16 §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
4 kap.	
5 §	
Finansutskottet skall, utöver sina uppgifter enligt 8 kap. 6 § *och* 9 kap. 4 § regeringsformen, bereda ärenden om allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken och för budgetregleringen samt ärenden som rör riksbankens verksamhet.	Finansutskottet skall, utöver sina uppgifter enligt 8 kap. 6 § *samt* 9 kap. 4 *och 11 §§* regeringsformen, bereda ärenden om allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken och för budgetregleringen samt ärenden som rör riksbankens verksamhet.

Skatteutskottet skall, utöver sin uppgift enligt 8 kap. 6 § regeringsformen, bereda ärenden om statliga och kommunala skatter.

16 §

Vad som har förekommit vid behandling i finansutskottet av frågor enligt 9 kap. 11 § regeringsformen får ledamot, suppleant eller tjänsteman inte utan utskottets tillstånd yppa, förrän avtal har träffats eller förhandling annars har slutförts eller förslag som avses i paragrafen har framlagts för utskottet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

[1] Riksdagsordningen omtryckt 1983:86.

minab/gotab Stockholm 1985 82736